

M. Saim UYSAL

Varlık fonu yeni bir kamusal holding mi geliyor?

10.2.2017

Ağustos 2016 da çıkarılan bir yasa ile Varlık Fonu kurulmuştu. Ancak bu tarihe kadar buna ilişkin bir düzenleme yapılmamıştı. Bu defa geçtiğimiz günlerde “Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi” kurularak yaklaşık 31 Milyar Dolarlık Kamu şirketleri bu şirkete devredilmiş oldu. Bunların başlıcaları Ziraat, Halk Bankaları, İstanbul Borsası, Botaş, PTT, THY, gibi büyük kamusal şirketler.

Ayrıca İzmir, Muğla, Antalya, Aydın, gibi illerdeki gayrimenkullerin de (Arsa, bina, otel gibi) fona devredilmesi kararlaştırılmıştır.

Hükümet yetkilileri bu fon şirketinin kurulması nedenlerini şu şekilde açıklamaktadır; büyük projelere finansman sağlamak için garanti aracı olması, ekonomik saldırılara karşı kendini koruyacak dinamik bir yapı yaratmak olması gibi hususlar gerekçe olarak ifade edilmektedir.

Fon Yönetim Kurulu da Özelleştirme İdaresi Başkanı ve Cumhurbaşkanlığının iki ekonomik danışmanı ile bir üniversite öğretim üyesinden oluşmaktadır.

Varlık fonları genellikle bütçe fazlalıkları veren ülkelerde, cari işlem fazlası veren ülkelerde ve temel bir emtia (petrol gibi) satışı nedeniyle oluşan fazlalıkların yönetilmesi amacıyla kurulmuş fonlardır. Ör.: Körfez ülkelerinin ve Norveç’in kurulduğu fonlar gibi.

Bu fazlalıkların yatırıldığı söz konusu fonlar ulusal ya da yabancı bazı finansal varlıklara yatırım yapar. Bu yatırımları yaparken de bazı kısıtlamalardan da kurtulur. Böylece ülkedeki gelir ve bütçe fazlalıkları nedeniyle refah artışı sonraki nesillere aktarılır.

Türkiye Varlık Fonu yönetimi A.Ş. 50 Milyar TL sermaye ile kurulmuş olup böyle bir bütçe fazlası veya temel bir emtia’ya (ör.: petrol gibi) dayalı bir fon değildir. Fonun kaynakları olarak özelleştirilme İdaresi kapsamındaki şirketler, bu idarenin gelir nakit fazlalıkları, Bakanlar kurulunca fona devredilen kamu şirketleri veya kamu payları ile her türlü kamunun ihtiyaç fazlası gelir ve nakit fazlalıkları sayılmıştır.

Bu fon şirketi Sayıştay denetimine ve kamu ihale mevzuatına tabi olmayacaktır.

Sadece “Bağımsız Denetim”e tabi olacak ve Başbakanın seçeceği 3 kişilik denetim kurulu ile T.B.M.M. Kit Komisyonu’na hesap veren bir özel hukuk tüzel kişisi olacaktır. Şirket; her türlü finansal hizmeti yapacak her türlü şirket iştiraklerinde bulunabilecektir. Hiçbir vergisel yükümlülüğü olmayacaktır. Bu fonun kuracağı şirketler de vergi muafiyetinden yararlanacaklardır.

Uluslararası bir yatırım fonu olarak faaliyet göstererek teknolojik ve stratejik yatırımların ülkemize getirilmesi için çaba gösterecektir.

Varlık Fonu konusundaki eleştiriler

1- Bu kadar kapsamlı bir düzenlemenin 15 Temmuz darbe girişimi sonrası ilan edilen Olağanüstü Hal Kararnamesi ile yapılmış olması düşündürücüdür. Bu düzenlemenin T.B.M.M.'ce bir yasal düzenlemeyle yapılması tartışmaların önlenmesi açısından iyi olurdu.

2- Bütçe disiplini, (maliye politikası) son ön dört yılda Türk ekonomisinin en sağlam, en olumlu yönüydü. Para Politikasındaki açmazları büyük ölçüde ortadan kaldırıyordu. Şimdi bu disiplinin bozulma ihtimali belirdi. Zira Fona devir edilen banka ve kurumlar gelir ve nakit fazlalıklarını Hazine'ye aktarıyorlar. Şimdi bütçe bu kadar eksik gelire uğrayacak. Diğer yandan Bütçe prensiplerinden birisi de "adem-i tahsis" prensibidir. Bu ilke de bununla bozulmuş olacak. Yani "Belirli gelirlerin belirli giderlere tahsis edilememelik" ilkesi ortadan kalkacak.

Daha önce ülkemizde buna benzer "Fonlar" yaratılmıştı. Söz konusu fonlar bütçe dengelerini bozmuş ve sonuçta tasfiye edilmişlerdi.

Bütçenin bu aktarılan gelirler nedeniyle gelir azalmasına uğrayıp bütçe açıkları yaratılması tek olumlu politikamız olan "başarılı maliye politikamızdı" da eleştiriye uğratabilir.

3- Fonun her türlü finans enstrümanlarını kullanıyor olması ve İslami finans enstrümanlarını yaygınlaştırılması faaliyetleri bankacılık sistemimize yeni bir paydaş yaratacağından kaynak dağılımı rasyonalizasyonu açısından sorunlar meydana getirebilir.

4- Fonun; Sayıştay denetimine, kamu ihale mevzuatına tabi olmaması da ayrıca eleştiriye açıktır. Her ne kadar bağımsız denetim ve Başbakanlık ile T.B.M.M. KİT komisyonunca denetim yapılacaksa da kamunun (Sayıştay denetiminin) devreden çıkarılması aklımıza "sınırsız yetkilerle" donatılmış kurumun "sınırsız sorumsuzluğu" konusunu getirmektedir.

Daha önce Anayasa Mahkeme kararıyla Sayıştay denetiminin daraltılmasına ilişkin bir kanun iptal edilmişti. Mahkeme bağımsız denetim usulünü uygun bulmuş ve fakat bu denetimin Sayıştay denetimi yerine geçmeyeceğini belirtmiştir. Uluslararası standartlarda bağımsız denetim yapılması kuşkusuz iyi bir şey. Ama bunun olması geniş yetkilerle donatılmış bu fonun Sayıştay denetimine tabi tutulmasına engel olmamalı.

Fona devredilen şirketlerin kendi stratejilerine göre yönetimlerinin devamı öngörülse bile Üst yönetim olan Varlık Fonu ile yönetsel çatışmalar da ayrıca muhtemel bir konudur.

Fona devredilen şirketlerin kendi mevzuatlarının aynen uygulanması söz konusudur. Buralarda bir değişiklik yoktur.

Varlık Fonunun Getireceği Avantajlar:

1- Varlık Fonu, envanterindeki varlıkları karşılık göstererek borçlanma, proje finansmanı yapabilecek ve böylece büyük projeler için dışarıdan kaynak bulunmasının zorlanması halinde finansman teminine kolaylık yaratılacaktır. Dünyadaki büyük ve stratejik fonlarının ülkemize gelmesi kolaylaşacaktır.

2- Kamunun elindeki gayrimenkul ve maddi olmayan değerler bu yolla menkul kıymetleştirilme alanına girecektir. Bu da yeterince derinliği olmayan piyasalarımızı sığılıktan kurtaracak ve piyasaların sağlıklı işlemesine yardımcı olacaktır.

3- Küresel kriz bir anlamda devam ediyor. Bu tür dalgalanmaların olduğu dönemlerde döviz kuru dalgalanmaları ve makro ekonomik istikrarsızlıklarda bir nevi tampon vazifesi görebilecek.

4- Yüksek teknoloji ve katma değerli büyük projelere bu yolla destek verilmesi önem taşımaktadır. Zira ülkemiz ihracat kaynaklı büyüme modelini oluşturmaya çalışıyor. Bu modeldeki en büyük handikapımız gelişmiş teknoloji ürünlerdeki payımızın hızla

arttırılmaması. Zira bu tür ürünleri ihraç eden gelişmiş ülkeler 4-5 dolar ortalama kg başına ihracat değeri oluştururken ülkemiz 1,3-1,5 dolar/kg değerinde ihracat gerçekleştirebiliyor. Varlık Fonu'nun ileri teknoloji ve katma değer yaratılmasında destek vermesi yararlı olacaktır.

Özetle: Varlık Fonu amacına uygun çalıştırılır, profesyonel yöneticilerle yönetilir, denetim fonksiyonları tam anlamıyla yerine getirilip siyasi istismara konu edilemezse faydalı olabilir. Önemli olan daima uygulamadır. Uygulama gerçekleştiğinde daha iyi değerlendirme imkanına sahip olacağız.